

Súd: Najvyšší súd SR
Spisová značka: 1Tdo/32/2020
Identifikačné číslo spisu: 8619010029
Dátum vydania rozhodnutia: 24.03.2021
Meno a priezvisko: JUDr. Martin Bargel
Funkcia: sudca
ECLI: ECLI:SK:NSSR:2021:8619010029.1

ROZSUDOK

Najvyšší súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu JUDr. Martina Bargela a sudcov JUDr. Patrika Príbelského, PhD. a JUDr. Martina Piovartsyho na verejnom zasadnutí konanom 24. marca 2021 v Bratislave v trestnej veci obvineného T. A., pre zločin znásilnenia podľa § 199 ods. 1, ods. 2 písm. b) Trestného zákona a iné, o dovolaní obvineného podanom proti uzneseniu Krajského súdu v Prešove, sp. zn. 5To/2/2020, z 19. februára 2020 takto

rozhodol:

I. Podľa § 386 ods. 1 Trestného poriadku z dôvodu uvedeného v § 371 ods. 1 písm. i) Trestného poriadku, rozsudkom Okresného súdu Svidník, sp. zn. 3T/5/2019, z 20. novembra 2019 a uznesením Krajského súdu v Prešove, sp. zn. 5To/2/2020, z 19. februára 2020

bol porušený zákon

v ustanovení § 47 ods. 2 Trestného zákona a § 319 Trestného poriadku v neprospech obvineného T. A..

II. Podľa § 386 ods. 2 Trestného poriadku uznesenie Krajského súdu v Prešove, sp. zn. 5To/2/2020, z 19. februára 2020 a rozsudok Okresného súdu Svidník, sp. zn. 3T/5/2019, z 20. novembra 2019 zrušuje.

Zrušujú sa aj ďalšie rozhodnutia na zrušené rozhodnutia obsahovo nadväzujúce, ak vzhľadom na zmenu, ku ktorej došlo zrušením, stratili podklad.

III. Podľa § 388 ods. 1 Trestného poriadku Okresnému súdu Svidník prikazuje, aby vec v potrebnom rozsahu znovu prerokoval a rozhodol.

IV. Podľa § 380 ods. 2 Trestného poriadku obvineného T. A., nar. X. E. XXXX vo L., naposledy trvale bytom I. XXX XX, t.č. v ÚVTOS Košice - Šaca berie do väzby z dôvodov podľa § 71 ods. 1 písm. a), písm. c) Trestného poriadku.

Lehota väzby začne plynúť okamihom vyhlásenia tohto rozsudku, t. j. 24. marca 2021 o 10.35 hod. a obvinený ju bude vykonávať v Ústave na výkon väzby a Ústave na výkon trestu odňatia slobody v Prešove.

V. Podľa § 80 ods. 1 písm. c) Trestného poriadku väzbu obvineného T. A. nenahrádza dohľadom

probačného a mediačného úradníka.

Odôvodnenie

Rozsudkom Okresného súdu Svidník, sp. zn. 3T/5/2019, z 20. novembra 2019 (č. l. 325 - 332) bol obvinený T. A. uznaný za vinného zo spáchania zločinu znásilnenia v štádiu pokusu podľa § 14 ods. 1 Trestného zákona k § 199 ods. 1, ods. 2 písm. b) Trestného zákona v jednočinnom súbehu s dokonaným zločinom sexuálneho násillia podľa § 200 ods. 1, ods. 2 písm. b) Trestného zákona - oba s poukazom na § 139 ods. 1 písm. b) Trestného zákona (pričom už bol dvakrát potrestaný nepodmienečným trestom odňatia slobody za trestné činy uvedené § 47 ods. 2 Trestného zákona), ktorých sa dopustil na tom skutkovom základe, že

dňa 1. októbra 2018 v čase okolo 16.00 hod. na schodisku rodinného domu č. X v obci W. I., okr. L., v stave pod vplyvom alkoholu schytil zozadu za krk W. U., o ktorej vedel, že je tehotná, odtiahol ju do kuchyne domu, kde jej prikázal, aby sa vyzliekla donaha, inak zabije ju aj dieťa a ublíži jej priateľovi, v dôsledku čoho z obavy o seba a o svoje očakávané dieťa, keďže v tom čase bola v 7. mesiaci tehotenstva ho uposlúchla, následne ju nahú hodil na posteľ, a so stiahnutými nohavicami a trenírkami si na ňu ľahol a zakrývajúc jej ústa rukou s vyhrážkou, aby bola ticho a urobila to, čo žiada, snažil sa roztriahnuť jej nohy a vniknúť svojim pohlavným údom do jej vagíny, čo sa mu však kvôli jej aktívnej obrane nepodarilo, preto od tohto svojho konania upustil a následne priložil jej ruku na svoj stoporený pohlavný úd a prikázal jej, aby mu ho masturbovala, čo ona už z vyššie uvedenej obavy vykonávala po dobu asi pol minúty, pričom ho prosila, aby prestal, po čom bez toho, aby u neho došlo k vyvrcholeniu, od ďalšieho svojho konania upustil, obliekol sa a odišiel preč, pričom poškodenej W. U. nespôsobil žiadne také zranenia, ktoré by si vyžiadali jej práceneschopnosť spojenú s dobou liečenia, pričom takéhoto konania sa dopustil napriek tomu, že bol opakovane potrestaný nepodmienečným trestom odňatia slobody, a to

- trestným rozkazom Okresného súdu Svidník, sp. zn. 1T/114/2009, zo dňa 12. novembra 2009, ktorý nadobudol právoplatnosť dňa 27. novembra 2009, ktorým bol uznaný za vinného zo spáchania zločinu lúpeže podľa § 188 ods. 1 Trestného zákona, za čo mu bol uložený trest odňatia slobody vo výmere 3 roky, ktorého výkon bol podmiennečne odložený s určením skúšobnej doby v trvaní 4 a 1 roka s probačným dohľadom a vzhľadom na neosvedčenie sa v skúšobnej dobe, bol výkon tohto trestu nariadený uznesením Okresného súdu Svidník, sp. zn. 1T/114/2009, zo dňa 15. júna 2011, so zaradením do ústavu na výkon trestu s minimálnym stupňom strázenia, pričom bol z výkonu tohto trestu podmiennečne prepustený dňa 19. januára 2016 s určením skúšobnej doby 4 roky,

- rozsudkom Okresného súdu Svidník, sp. zn. 1T/12/2011, zo dňa 6. apríla 2011, ktorý nadobudol právoplatnosť dňa 22. apríla 2011, ktorým bol uznaný za vinného zo spáchania zločinu lúpeže podľa § 188 ods. 1 Trestného zákona, za čo mu bol uložený nepodmienečný trest odňatia slobody vo výmere 4 a 1 roka, pričom bol z výkonu tohto trestu podmiennečne prepustený dňa 19. januára 2016 s určením skúšobnej doby 4 roky.

Za to bol menovanému uložený podľa § 200 ods. 2 Trestného zákona, § 47 ods. 2 Trestného zákona, § 41 ods. 1 Trestného zákona, § 37 písm. g) a písm. h), § 36 písm. l) Trestného zákona úhrnný trest odňatia slobody vo výmere 20 (dvadsať) rokov, na výkon ktorého bol podľa § 48 ods. 2 písm. b) Trestného zákona zaradený do ústavu na výkon trestu so stredným stupňom strázenia. Zároveň súd prvého stupňa uložil obvinenému podľa § 73 ods. 2 písm. a) Trestného zákona ochranné sexuologické liečenie ústavnou formou a podľa § 73 ods. 2 písm. d) Trestného zákona aj ochranné protialkoholické liečenie ambulatnou formou.

Krajský súd v Prešove uznesením, sp. zn. 5To/2/2020, z 19. februára 2020 (č. l. 351 - 356) rozhodol tak, že odvolanie obvineného podľa § 319 Trestného poriadku zamietol ako nedôvodné.

Obvinený T. A. podal prostredníctvom obhajcu proti uzneseniu Krajského súdu v Prešove dovolanie, a to s poukazom na dovolacie dôvody podľa § 371 ods. 1 písm. h) Trestného poriadku (bol uložený trest mimo zákonom ustanovenej trestnej sadzby, alebo bol uložený taký druh trestu, ktorý zákon za prejednávany trestný čin nepripúšťa) a podľa § 371 ods. 1 písm. i) Trestného poriadku (rozhodnutie je založené na nesprávnom právnom posúdení zisteného skutku alebo na nesprávnom použití iného hmotnoprávneho ustanovenia; správnosť a úplnosť zisteného skutku však dovolací súd nemôže skúmať a meniť) argumentujúc nasledovne:

Bol mu uložený trest mimo zákonom ustanovenej trestnej sadzby, pretože nemala byť aplikovaná zásada „trikrát a dost“, t. j. trest mu nemal byť ukladaný s použitím § 47 ods. 2 Trestného zákona. Rozhodnutie odvolacieho súdu je založené na nesprávnom použití iného hmotnoprávneho ustanovenia - majúc na mysli § 39 ods. 2 písm. c) Trestného zákona (kvôli tomu, že trestnej činnosti sa dopustil v stave zmenšenej pričetnosti, preto mu bolo možné uložiť aj miernejší trest) ako aj ustanovenie § 47 ods. 2 Trestného zákona v spojitosti s aplikáciou zásady „trikrát a dost“, a to tak, že: „Vzhľadom k právnej kvalifikácii konania odsúdeného aj v zmysle ust. § 47 ods. 2 Trestného zákona považujeme za potrebné zdôrazniť, že ide o ustanovenie, ktorého (sporná) ústavnosť bola predmetom konania pléna Ústavného súdu SR. Nálezom Ústavného súdu SR z 02. novembra 2011, č. k. PL. ÚS 6/09-158, síce (vo všeobecnosti) nebol vyslovený nesúlad ustanovenia § 47 ods. 2 Trestného zákona s čl. 16 ods. 2 Ústavy SR a s čl. 3 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd, avšak predmetné konanie generovalo protichodné názory ústavných sudcov aj novelizáciu namietaných ustanovení Trestného zákona (§ 47 ods. 2 a § 67 ods. 3) v priebehu konania na ústavnom súde. Napokon aj v odôvodnení citovaného nálezu ÚS prijatého väčšinou pléna sa konštatuje: Z hľadiska prísnosti trestu, teda primeranosti (v užšom zmysle) zvolených právnych prostriedkov, najmä v niektorých, i keď vychádzajúc z doterajšej súdnej praxe skôr ojedinelých prípadoch, sa posudzovaná zákonná úprava môže javiť na hrane ústavnosti. Bez snahy akýmkoľvek spôsobom zľahčovať trestnú činnosť odsúdeného musíme konštatovať, že aplikácia zásady trikrát a dost je u odsúdeného vzhľadom na predchádzajúce odsúdenia skutočne na hrane ústavnosti. Odsúdený bol v predchádzajúcom období odsúdený a potrestaný v dvoch prípadoch práve za spáchanie trestného činu lúpeže podľa § 188 ods. 1 Trestného zákona, čo je možné považovať za prípady relatívne bežnej kriminality. Navyše prvé odsúdenie za lúpež v základnej skutkovej podstate bolo realizované len v tzv. skrátenom konaní trestným rozkazom a bol mu uložený len podmienený trest odňatia slobody, ktorého výkon však bol neskôr nariadený. Odsúdený predchádzajúce dve odsúdenia vykonával súvisle a z oboch týchto odsúdení bol podmienenčne prepustený. Sporným sa v tomto smere javí výklad ustanovenia § 47 ods. 2 Trestného zákona v časti nevyhnutnej podmienky pre aplikáciu tohto ustanovenia dvakrát potrestaný nepodmienečným trestom odňatia slobody. Vo všeobecnosti za potrestanie nepodmienečným trestom odňatia slobody je potrebné považovať aj rozhodnutie o výkone podmienenčne odloženého trestu odňatia slobody v zmysle § 50 ods. 4 Trestného zákona, ako to konštatuje v napadnutom rozhodnutí odvolací súd. Na druhej strane je otáznе, či termíny potrestaný uvedené v § 47 ods. 2 Trestného zákona a v § 128 ods. 7 Trestného zákona sú obsahovo totožné. Z hľadiska gramatického totiž ide o rozličné vetné tvary, ktoré môžu mať (a podľa nášho názoru aj majú) iný obsah (a teda právny význam). Za tejto situácie by terminologické spojenie byť dvakrát potrestaný nepodmienečným trestom odňatia slobody znamenalo, že pre splnenie podmienok na uloženie trestu postupujúc podľa § 47 ods. 2 Trestného zákona je nevyhnutné byť dvakrát potrestaný (priamo) nepodmienečným trestom odňatia slobody (premenená podmienka nepostačuje). Tomuto výkladu zodpovedá aj zmysel špeciálneho ustanovenia § 47 ods. 2 Trestného zákona, ktoré obsahuje ukládanie trestov podľa zásady trikrát a dost a ktoré sa má vzťahovať iba na predchádzajúcu závažnú kriminalitu, ktorá nachádza svoje vyjadrenie aj v druhu, výmere a spôsobe výkonu uloženého trestu. Za závažný kriminálny delikt hodný zápočtu predchádzajúceho potrestania podľa § 47 ods. 2 Trestného zákona by rozhodne nemal byť považovaný trestný čin, za ktorý súd uloží páchatelovi podmienený trest odňatia slobody (hoci bol jeho výkon v neskoršom období nariadený). Pri zdôvodnení svojho rozhodnutia odvolací súd argumentuje aj dôvodovou správou k zákonu č. 171/2003 Z. z., z ktorej vyplýva prísnejší postih recidivujúcich páchatelov, u ktorých právoplatne uložené tresty odňatia slobody nemali žiaden vplyv na ich prevýchovu, pričom sa primárne nevychádza z predpokladu opakovaného výkonu nepodmienečného trestu odňatia slobody, ale z opakovania recidívy a minimálneho prevýchovného účinku uloženého trestu. S takýmto výkladom nie je možné súhlasiť, pretože podstata

zásady trikrát a dost' spočíva v recidíve kriminálnych konaní, ktoré už boli zavŕšené výkonom nepodmienečného trestu odňatia slobody. Inými slovami povedané prísne trestať v zmysle tejto zásady je potrebné páchatel'ov, ktorí spáchajú závažný kriminálny čin citovaný v § 47 ods. 2 Trestného zákona, vykonajú za tento čin nepodmienečný trest, svoje konanie v neskoršom období opakujú a opäť za závažný kriminálny čin citovaný v § 47 ods. 2 Trestného zákona vykonajú nepodmienečný trest odňatia slobody. V neskoršom období po tom, čo na nich (zrejme) nemal ani opakovaný výkon nepodmienečného trestu odňatia slobody žiaden účinok, spáchajú po tretíkrát trestný čin vymenovaný v § 47 ods. 2 Trestného zákona. V zmysle uvedenej úvahy teda pre aplikáciu zásady trikrát a dost' je nutné vychádzať z opakovanej kvalifikovanej recidívy, teda recidívy, ktorá v sebe zahŕňa spáchanie závažného kriminálneho činu citovaného v § 47 ods. 2 Trestného zákona s aspoň čiastočným výkonom nepodmienečného trestu odňatia slobody (ktorý je bezo sporu najprísnejším druhom trestu). Kriminálna história odsúdeného však nepredstavuje kvalifikovanú recidívu v zmysle skôr uvedenej argumentácie, pretože odsúdený bol vo výkone trestu odňatia slobody pred posudzujúcim odsúdením len jediný raz a aj keď mu boli uložené dvomi rozhodnutiami dva trestu odňatia slobody (jeden podmienený s neskorším nariadením jeho výkonu a jeden nepodmienečný), tieto vykonával súvisle ako trest jediný. V tejto súvislosti možno poukázať aj na znenie ust. § 101 ods. 1 zákona č. 475/2005 Z. z. v znení neskorších predpisov o výkone trestu odňatia slobody, v zmysle ktorého postupne uložené doteraz celkom nevykonané tresty sa považujú z hľadiska výkonu trestu za trest jediný. Z materiálneho hľadiska teda neboli splnené podmienky dvoch potrestaní nepodmienečným trestom odňatia slobody, preto aplikácia § 47 ods. 2 Trestného zákona pri ukladaní trestu odsúdenému nebola správna, čím došlo k porušeniu zákona v neprospech odsúdeného. V súvislosti s použiteľnosťou ustanovenia § 47 ods. 2 Trestného zákona v materiálnom (nie iba formálnom) ponímaní pri ukladaní trestu, je pri úvahách o treste nesprávne vylúčiť aplikáciu ustanovenia § 39 ods. 2 písm. c) Trestného zákona (aj pri použití § 47 ods. 2 Trestného zákona) a toto ustanovenie aplikovať len v medziach minimálnej trestnej sadzby uvedenej v § 47 ods. 2 Trestného zákona (... nemôže takému páchatel'ovi uložiť trest odňatia slobody pod 20 rokov). Súd prvého stupňa v odôvodnení odsudzujúceho rozsudku správne konštatoval, že Zistená sexuálna deviácia preto nepochybne mala vplyv na schopnosť obžalovaného ovládať svoje konanie (podstatne znížila jeho ovládanie schopnosť), čo vedie k záveru, že obžalovaný skutok spáchal v stave zmenšenej pričetnosti. Odvolací súd v napadnutom rozhodnutí nepochybnil znalecký záver o tom, že odsúdený sa svojho konania dopustil ako osoba, ktorej ovládacie schopnosti boli podstatne znížené pod vplyvom sexuálnej deviácie, pričom však zdôrazňuje aj vplyv užitého alkoholu. V ďalšom odôvodnení napadnutého rozhodnutia odvolací súd konštatuje: Zmenšená pričetnosť v podstatnej miere vo všeobecnosti môže byť okolnosťou opodstatňujúcou použitie zmiernovacieho ustanovenia § 39 ods. 2 písm. c) Trestného zákona pri ukladaní trestu pod dolnú hranicu trestnej sadzby ustanovenej zákonom. V prípade ukladaní trestu odňatia slobody aj za použitia podľa § 47 ods. 2 Trestného zákona možno zmenšenú pričetnosť páchatel'a hodnotiť ako okolnosť hodnú osobitného zreteľa, v dôsledku ktorej môže súd ukladať trest odňatia slobody v rozpätí od 20 do 25 rokov. To vyplýva zo znenia tohto ustanovenia § 47 ods. 2 Trestného zákona, podľa ktorého páchatel'ovi uloží trest na doživotie, ak sú splnené podmienky uvedené v ods. 1 písm. a) a b); inak mu uloží trest odňatia slobody na 25 rokov, ak tomu nebránia okolnosti hodné osobitného zreteľa. Súd však nemôže takému páchatel'ovi uložiť trest odňatia slobody pod 20 rokov. Ustanovenie § 47 ods. 2 Trestného zákona má totiž kogentnú povahu, čo znamená, že pri ukladaní trestu sa postupuje podľa pravidla v ňom uvedenom a nepripúšťajú sa odchýlky z takéhoto pravidla. Trestný zákon vo všeobecnej časti, druhá hlava, druhý diel v ustanoveniach § 34 až § 45 ustanovil Základné zásady ukladaní sankcií. Ustanovenia o ukladaní a výkone jednotlivých druhov trestov sú uvedené až následne v treťom diele druhej hlavy v § 46 až § 65 Trestného zákona, pričom tieto ustanovenia len dopĺňajú základné zásady ukladaní sankcií, teda ich nevyklúčujú. Základné zásady ukladaní sankcií platia pre ukladanie všetkých druhov trestov (preto sú základné) majú všeobecný charakter a určitú nadradenosť voči ustanoveniam o ukladaní jednotlivých druhov trestov. Aplikujú sa vždy a pri ukladaní všetkých druhov trestov s výnimkou, ak z povahy vecí ich aplikácia neprichádza do úvahy (napr. § 40 Trestného zákona pri zločinoch). Práve ustanovenie o ďalšom treste (§ 43 Trestného zákona) je vhodným príkladom ukážky nadradenosti základných zásad ukladaní sankcií pred ustanoveniami o ukladaní jednotlivých trestov, teda aj pred ustanovením § 47 ods. 2 Trestného zákona a vhodne ilustruje to, že zákaz uloženia nižšieho trestu ako 20 rokov (uvedený v ustanovení § 47 ods. 2 Trestného zákona) je len relatívny (teda nie je absolútny a neuplatní sa vždy za každých okolností) -

JUDr. Peter Šamko: Možnosti uzavretia dohody o vine a treste v prípade ukladania trestu podľa zásady trikrát a dost', www.pravne.listy.sk, 25. novembra 2012). Práve na základe uvedenej argumentácie nie je možné súhlasiť s názorom odvolacieho súdu, že ustanovenie § 47 ods. 2 Trestného zákona upravujúce ukladanie trestu podľa tzv. zásady trikrát a dost' je špeciálnym ustanovením, ktoré upravuje ukladanie trestu pre konkrétne prípady, a preto v prípade jeho aplikácie deroguje (ruší, odvoláva platnosť) všeobecné pravidlá pri ukladaní trestu. Inak povedané, uplatnenie špeciálneho ustanovenia má prednosť pred všeobecnejšími ustanoveniami. Ak by teda platila argumentácia súdu, potom by pri vhodne citovanom príklade v súvislosti s aplikáciou § 43 Trestného zákona bolo potrebné ukladať tresty odňatia slobody vyššie ako 25 rokov. Napokon ani z nálezu Ústavného súdu SR (PL. ÚS 6/2009) nevyplýva nemožnosť uloženia trestu nižšieho ako 20 rokov pri ukladaní trestu podľa zásady trikrát a dost', ale naopak toto rozhodnutie poukazuje na široký priestor individualizácie trestu, napríklad aj za použitia ustanovenia o mimoriadnom znížení trestu. Ďalším významným argumentom pre konštatovanie, že zákaz uloženia trestu odňatia slobody pod dvadsať rokov stanovený v § 47 ods. 2 in fine Trestného zákona je zákazom relatívnym (nie absolútnym) za situácie, ak to umožňujú základné zásady ukladania sankcií, je dôsledná analýza ustanovenia § 39 ods. 2 písm. c) Trestného zákona Ak je možná aplikácia ustanovenia § 39 ods. 2 písm. c) Trestného zákona aj pri tzv. super zločinoch uvedených v § 39 ods. 3 písm. a) Trestného zákona, pri ktorých je možné uložiť iba trest odňatia slobody na doživotie a aj pri týchto super zločinoch je možné ukladať aplikáciou § 39 ods. 2 písm. c) Trestného zákona trest odňatia slobody pod hranicu 20 rokov (súd nie je viazaný obmedzeniami uvedenými v odseku 3), potom neexistuje rozumný argument vylučovať aplikáciu 39 ods. 2 písm. c) Trestného zákona o mimoriadnom znížení trestu za trestný čin spáchaný v stave zmenšenej pričetnosti pri súčasnom použití zásady trikrát a dost' ustanovenej v § 47 ods. 2 Trestného zákona. Posudzujúc predmetnú trestnú vec cez prizmu naznačených právnych (a to zákonných aj aplikačných) nedokonalostí, cez posúdenie osoby odsúdeného s vrodenu sexuálnou deviáciou (ktorá napriek opakovaným forenzným psychiatrickým vyšetreniam, nedbalo vykonaným, nebola dlhodobo diagnostikovaná) a cez analýzu jeho kriminálnej histórie (ktorá nepredstavuje páchanie skutkov v kvalifikovanej kategórii typovo zvlášť závažných trestných činov, ale relatívne bežnú kriminalitu) je nevyhnutné konštatovať extrémny excés z požiadavky primeranosti trestu k spáchanému trestnému činu, a tým aj absenciu elementárnej spravodlivosti napadnutého rozhodnutia". Obvinený navrhol, aby Najvyšší súd Slovenskej republiky rozhodol tak, že:

- rozsudkom vysloví, že uznesením Krajského súdu v Prešove, sp. zn. 5To/2/2020, z 19. februára 2020 a konaním, ktorému predchádzalo, bol porušený zákon v ustanoveniach § 39 ods. 2 písm. c) Trestného zákona, § 47 ods. 2 Trestného zákona, a síce v neprospech obvineného,
- dovolaním napadnuté uznesenie krajského súdu zruší a napokon
- Krajskému súdu v Prešove prikáže, aby vec v potrebnom rozsahu znovu prerokoval a rozhodol.

K dovolaniu obvineného sa vyjadrila prokurátorka Generálnej prokuratúry Slovenskej republiky nasledovne:

„1/ Stotožňujem sa s námietkou obhajoby, že ustanovenia o mimoriadnom znížení trestu podľa § 39 Trestného zákona, ktoré sú obsiahnuté v základných zásadách ukladania trestov, možno aplikovať aj na ukladanie trestu podľa zásady trikrát a dost' (Rovnako, ako sa bežne používajú aj iné základné zásady ukladania sankcií - napríklad úhrnný, súhrnný a ďalší trest.) Použitie ustanovenia § 39 ods. 2 písm. c) Trestného zákona (z dôvodu zmenšenej pričetnosti obvineného) teda nebolo v predmetnej veci vylúčené. Napriek tomu je však potrebné konštatovať, že nepoužitie moderačného oprávnenia podľa § 39 Trestného zákona nezakladá žiadny dovolací dôvod - ani podľa § 371 ods. 1 písm. i) Trestného poriadku (pretože sa nejedná o ustanovenie kogentnej povahy), ani podľa § 371 ods. 1 písm. h) Trestného poriadku (pretože pokiaľ súd neuložil trest v rámci zníženej trestnej sadzby, nemožno tvrdiť, že bol uložený trest mimo zákonom stanovenú trestnú sadzbu). V tejto súvislosti poukazujem na Rozhodnutie Najvyššieho súdu SR č. R 5/2011, publikované v Zbierke stanovísk NS a súdov SR 1/2011).

2/ Zásadnou námietkou obhajoby - relevantnou z hľadiska naplnenia dovolacieho dôvodu podľa § 371 ods. 1 písm. i) Trestného poriadku je však námietka nesprávneho použitia § 47 ods. 2 Trestného poriadku - t. j. ustanovenia kogentnej povahy.

Na aplikáciu uvedeného zákonného ustanovenia nebola splnená podmienka predchádzajúceho dvojnásobného potrestania obvineného nepodmienečným trestom odňatia slobody za niektorý z trestných činov taxatívne uvedených v § 47 ods. 2 Trestného zákona.

Podľa § 128 ods. 7 Trestného zákona sa „potrestaným“ rozumie ten odsúdený, ktorý celkom alebo sčasti vykonal súdom uložený trest (pokiaľ odsúdenie nebolo zahladené).

Je pravdou, že obv. T. Zápotocký bol pred spáchaním inkriminovaného trestného činu dvakrát právoplatne odsúdený za trestný čin uvedený v § 47 ods. 2 Trestného zákona.

Prvýkrát bol odsúdený trestným rozkazom Okresného súdu Svidník, sp. zn. 1T/114/2009, z 12.11.2009 za trestný čin podľa § 188 ods. 1 Trestného zákona na trest odňatia slobody vo výmere 3 rokov s podmieneným odkladom jeho výkonu.

V priebehu skúšobnej doby sa opätovne dopustil trestného činu podľa § 188 ods. 1 Trestného zákona, za čo mu bol rozsudkom Okresného súdu Svidník, sp. zn. 1T/12/2011, zo 6.4.2011 uložený už nepodmienečný trest odňatia slobody vo výmere 4 a pol roka - do výkonu ktorého nastúpil dňa 22.4.2011.

Následne, počas výkonu uvedeného trestu vo veci 1T/12/2011 bolo uznesením Okresného súdu Svidník z 15.6.2011 rozhodnuté o premene podmieneného trestu vo veci 1T/114/2009 a nariadení výkonu nepodmienečného trestu, ktorý začal kontinuálne vykonávať po skončení trestu vo veci 1T/12/2011.

Z uvedeného je zrejmé, že obv. T. A. vykonával obidva tresty spoločne - resp. v bezprostrednom slede po sebe - a to od 22.4.2011 do 19.1.2016 - kedy bol z výkonu uvedených trestov podmienne prepustený.

Stotožňujem sa preto s námietkou obhajoby, že z materiálneho hľadiska neboli splnené zákonné podmienky „dvoch potrestaní“ obvineného, keďže tento vykonával bez prerušenia dva tresty de facto naraz (následne po sebe), čo sa aj v zmysle § 101 ods. 1 Zákona č. 475/2005 Z. z. o výkone trestu odňatia slobody považuje za výkon jedného (spojeného) trestu - z čoho sa následne odvíja i posudzovanie splnenia podmienok na podmienne prepustenie.

Z pohľadu teleologického výkladu práva zastávam názor, že pri zavedení zákonného ustanovenia podľa § 47 ods. 2 Trestného zákona bolo úmyslom zákonodarcu sprísnienie postihu páchatel'a za najzávažnejšie zločiny v prípadoch, keď ani predchádzajúci opakovaný výkon trestu odňatia slobody za takéto závažné zločiny nevedol k náprave páchatel'a.

Z hľadiska pojmu „potrestanie“ možno prihliadať len k tomu trestu, ktorý bol (aspoň čiastočne) vykonaný pred spáchaním novej trestnej činnosti. (Obdobne tomu bolo aj pri predchádzajúcej právnej úprave obzvlášť nebezpečného recidivistu podľa § 41 Trestného zákona č. 140/1961 Zb.). Na rozdiel od „obzvlášť nebezpečnej recidívy“ (podľa predchádzajúcej právnej úpravy) na použitie ustanovenia § 47 ods. 2 Trestného zákona nepostačuje jedno predchádzajúce potrestanie páchatel'a, ale vyžaduje sa výkon dvoch nepodmienečných trestov odňatia slobody, ktoré opakovane nespĺnili svoj účel a nevedli k náprave páchatel'a.

Z uvedeného logicky vyplýva, že pokiaľ páchatel' po výkone prvého nepodmienečného trestu za zločin uvedený v § 47 ods. 2 Trestného zákona opätovne spácha obdobný zločin, za ktorý si (aspoň čiastočne) vykoná v poradí druhý nepodmienečný trest - a napriek týmto dvom vykonaným trestom odňatia slobody po tretíkrát spácha obdobný zločin - splní zákonné podmienky na použitie ustanovenia § 47 ods. 2 Trestného zákona (Dvakrát po sebe sa totiž vykonané nepodmienečné tresty u neho minuli účinku).

Obv. T. A. bol však za prvý trestný čin uložený len podmienený trest odňatia slobody (čo zrejme zodpovedalo aj nižšej závažnosti spáchaného skutku) a k premene podmienky došlo až po jeho odsúdení za ďalší trestný čin.

Pred spáchaním prejednávaneho trestného činu (za ktorý bol obv. T. A. uložený trest podľa § 47 ods. 2 Trestného zákona) teda obvinený nebol dvakrát vo výkone trestu - t. j. nemožno hovoriť o opakovanom zlyhaní a opakovanom nesplnení účelu výkonu trestu odňatia slobody.

Niet pochýb o tom, že pred spáchaním inkriminovaného trestného činu (ktorý je t. č. predmetom prejednávania) bol obvinený vo výkone trestu len jedenkrát - a na tejto skutočnosti nič nemení ani skutočnosť, že išlo o spoločný (resp. na seba nadväzujúci) výkon dvoch samostatne uložených trestov.

Vzhľadom na uvedené skutočnosti zastávam názor, že v danej veci neboli splnené zákonné podmienky na použitie ustanovenia § 47 ods. 2 Trestného zákona.

Nesprávnym použitím tohto kogentného ustanovenia Trestného zákona bol naplnený dovolací dôvod podľa § 371 ods. 1 písm. i) Trestného poriadku, a preto navrhujem dovolaniu obvineného T. A. vyhovieť“.

+ + +

Najvyšší súd Slovenskej republiky ako súd dovolací (§ 377 Trestného poriadku) zistil, že dovolanie bolo podané proti prípustnému rozhodnutiu [§ 368 ods. 1, ods. 2 písm. h) Trestného poriadku a § 566 ods. 3 Trestného poriadku], osobou oprávnenou na jeho podanie [§ 369 ods. 2 písm. b) Trestného poriadku], prostredníctvom obhajcu (§ 373 ods. 1 Trestného poriadku), v zákonnej lehote (§ 370 ods. 1 Trestného poriadku), na príslušnom súde (§ 370 ods. 3 Trestného poriadku), že spĺňa obligatórne obsahové náležitosti (§ 374 ods. 1, ods. 2 Trestného poriadku) a tiež, že obvinený pred jeho podaním využil svoje právo podať riadny opravný prostriedok, o ktorom bolo rozhodnuté (§ 372 ods. 1 Trestného poriadku) a dospel k záveru, že dovolanie obvineného je dôvodné.

Najvyšší súd poznamenáva, že dovolanie je mimoriadny opravný prostriedok. Nielen z označenia tohto opravného prostriedku ako mimoriadneho, ale predovšetkým zo samotnej úpravy dovolania v Trestnom poriadku je zrejmé, že dovolanie nie je určené k náprave akýchkoľvek pochybení súdov, ale len tých najzávažnejších, mimoriadnych, procesných a hmotnoprávných chýb. Tie sú ako dovolacie dôvody taxatívne uvedené v ustanovení § 371 ods. 1 Trestného poriadku, pričom v porovnaní s dôvodmi zakotvenými v Trestnom poriadku pre zrušenie rozsudku v odvolacom konaní sú koncipované podstatne užšie.

Dovolanie smeruje proti rozhodnutiu, ktorým bola vec právoplatne skončená. Predstavuje tak výnimočný prielom do inštitútu právoplatnosti, ktorý je dôležitou zárukou stability právnych vzťahov a právnej istoty. Preto sú možnosti podania dovolania, vrátane dovolacích dôvodov, striktné obmedzené, aby sa širokým uplatnením tohto mimoriadneho opravného prostriedku nezakladala ďalšia riadna opravná inštancia a dovolanie nebolo chápané len ako „ďalšie“ odvolanie.

Čo sa týka viazanosti dovolacieho súdu dôvodmi dovolania, ktoré sú v ňom uvedené v zmysle § 385 ods. 1 Trestného poriadku k tomu treba poznamenať, že táto sa týka vymedzenia chýb napadnutého rozhodnutia a konania, ktoré mu predchádzalo (§ 374 ods. 1 Trestného poriadku) a nie právnych dôvodov dovolania uvedených v ňom v súlade s § 374 ods. 2 Trestného poriadku z hľadiska ich hodnotenia podľa § 371 Trestného poriadku. Zjednodušene povedané, podstatné sú vecné argumenty uplatnené dovolateľom a nie ich subsumpcia (podradenie) pod konkrétne ustanovenia § 371 Trestného poriadku.

Z toho vyplýva, že v prípade, ak chybám vytýkaným v dovolaní v zmysle § 374 ods. 1 Trestného poriadku nezodpovedá dovolateľom označený dôvod dovolania podľa § 371 Trestného poriadku a ani iný dôvod dovolania, dovolací súd dovolanie odmietne podľa § 382 písm. c) Trestného poriadku, alebo zamietne podľa § 392 ods. 1 Trestného poriadku bez toho, aby zisťoval inú chybu napadnutého rozhodnutia alebo konania, ktorá by zodpovedala právnomu dôvodu dovolania neoznačenému dovolateľom v zmysle § 374 ods. 2 Trestného poriadku.

Ak ale dovolací súd zistí chybu rozhodnutia alebo konania, vecne špecifikovanú dovolateľom podľa § 374 ods. 1 Trestného poriadku, ktorej pri jej správnej právnej (procesnej) kvalifikácii zodpovedá iný právne uplatniteľný dôvod dovolania, než ktorý dovolateľ uviedol v dovolaní v zmysle § 374 ods. 2 Trestného poriadku, dovolací súd dovolaniu vyhovie postupom podľa § 386 a nasledujúcich ustanovení Trestného poriadku a zistenú chybu vo výroku svojho rozsudku podradí pod dovolací dôvod zodpovedajúci zákonu (viď k tomu bližšie uznesenie najvyššieho súdu, sp. zn. 2Tdo/30/2011, zo 16. augusta 2011, publikované v Zbierke stanovísk najvyššieho súdu a rozhodnutí súdov Slovenskej republiky pod č. 120/2012).

K dovolaciemu dôvodu podľa § 371 ods. 1 písm. h) Trestného poriadku:

Podľa § 371 ods. 1 písm. h) Trestného poriadku dovolanie možno podať, ak bol uložený trest mimo zákonom ustanovenej trestnej sadzby, alebo bol uložený taký druh trestu, ktorý zákon za prejednávaný trestný čin nepripúšťa.

Uložením trestu mimo zákonnej ustanovenej trestnej sadzby sa rozumie uloženie trestu odňatia slobody obvinenému mimo trestnej sadzby ustanovenej Trestným zákonom za trestný čin, zo spáchania ktorého bol uznaný za vinného, ako aj prekročenie maximálne povolenej výmery trestu (trestu domáceho väzenia, trestu povinnej práce, peňažného trestu, zákazu činnosti, zákazu pobytu a vyhostenia a pod.).

Dovolanie možno podať aj vtedy, ak súd uložil obvinenému taký druh trestu, ktorý Trestný zákon za prejednávany trestný čin nepripúšťa (napr. uloženie trestu straty čestných titulov a vyznamenaní páchatelovi, ktorého súd súčasne neodsudzuje za obzvlášť závažný zločin, uloženie trestu vyhostenia páchatelovi, ktorý je občanom Slovenskej republiky a pod.). Tento dovolací dôvod možno použiť aj v prípadoch, pri ktorých boli súčasne uložené tresty, pričom Trestný poriadok uloženie takýchto trestov súčasne nepripúšťa - § 34 ods. 7 Trestného zákona.

Z podaného dovolania je zrejmé, že obvinený uplatňuje dva okruhy dovolacích námietok.

i) pochybenie skôr vo veci konajúcich a rozhodujúcich súdov pri použití § 47 ods. 2 Trestného zákona (tzv. zásady „trikrát a dost“) s poukazom na nenaplnenie podmienky dvojnásobného predchádzajúceho potrestania nepodmienečným trestom odňatia slobody,

ii) polemiku s konštatovaniami vyslovenými (najmä) krajským súdom vo vzťahu k nemožnosti súčasného použitia zmiernovacieho ustanovenia § 39 ods. 2 písm. c) Trestného zákona v prípade, ak je zároveň ukladaný trest odňatia slobody v zmysle § 47 ods. 2 Trestného zákona.

Obvinený v dovolaní subsumoval pochybenie súdov vo vzťahu k použitiu § 47 ods. 2 Trestného zákona súčasne pod dva samostatné dovolacie dôvody [§ 371 ods. 1 písm. h) ako aj písm. i) Trestného poriadku].

K tomu najvyšší súd poznamenáva, že použitie jednej a tej istej skutočnosti na odôvodnenie dvoch, resp. viacerých dovolacích dôvodov (t. j. kumuláciu) nemožno akceptovať. Inak povedané, ak obvinený z hľadiska právnej kvalifikácie označí určitý procesný postup OČTK alebo súdu ako chybný a podradí ho pod určitý dovolací dôvod nie je z právneho hľadiska ďalej možné, aby sa s odkazom na predchádzajúci už skôr namietaný procesný postup automaticky domáhal zároveň aj existencie iného dovolacieho dôvodu uvedeného v § 371 ods. 1 Trestného poriadku. Tento princíp špeciality, teda prednosti konkrétneho zákonného ustanovenia platí aj v dovolacom konaní. Ak by totiž dovolací súd takto formulovanú argumentáciu obvineného prijal, nastal by právne neudržateľný a účel dovolacieho konania popierajúci právny stav, ktorý by bol v rozpore aj s procesnými oprávneniami toho - ktorého dovolateľa tak, ako sú tieto koncipované v § 371 ods. 1 a nasl. Trestného poriadku. Na ilustráciu možno uviesť hypotetický príklad - rozhodnutie súdu v nezákonnom zložení [dovolací dôvod podľa § 371 ods. 1 písm. b) Trestného poriadku] by zároveň odôvodňovalo dovolací dôvod podľa § 371 ods. 1 písm. c) Trestného poriadku a tiež podľa § 371 ods. 1 písm. g) Trestného poriadku.

Z uvedeného vyplýva, že ohľadom dovolacích dôvodov podľa § 371 ods. 1 písm. i) Trestného poriadku a § 371 ods. 1 písm. h) Trestného poriadku platí, že prvý z nich je všeobecným hmotnoprávnym dôvodom dovolania. Druhý je naopak potrebné vnímať užšie a síce tak, že tento predstavuje špeciálny hmotnoprávny dôvod vzťahujúci sa na výrok o treste.

Z logiky tohto vzťahu potom vyplýva, že samotný výrok o treste okrem prípadov nesprávnej aplikácie ustanovení kogentnej povahy viažucej sa k rozhodovaniu o treste môže byť napadnutý prostredníctvom nie všeobecného, ale len prostredníctvom špeciálneho dovolacieho dôvodu, ktorý sa viaže k takému výroku (stanovisko trestnoprávneho kolégia najvyššieho súdu publikované v Zbierke stanovísk najvyššieho súdu a súdov Slovenskej republiky pod č. 5/2011).

Ustanovenie § 47 ods. 2 Trestného zákona má kogentnú povahu, a preto dovolací prieskum jeho použitia spadá pod dovolací dôvod podľa § 371 ods. 1 písm. i) Trestného poriadku a nie pod § 371 ods. 1 písm. h) Trestného poriadku.

Ustanovenie § 39 Trestného zákona o mimoriadnom znížení trestu odňatia slobody sa svojou povahou a významom prikláňa ku všeobecným hľadiskám stanoveným pre voľbu druhu trestu a jeho výmery v § 34 ods. 1, ods. 3, ods. 4 a nasl. Trestného zákona. Na rozdiel od ustanovení § 41, § 42 (o ukladaní úhrnného, spoločného a súhrnného trestu) alebo ustanovenia § 47 <. ods. 2 Trestného zákona, ktoré sú hmotnoprávnej, ale zároveň kogentnej povahy ho preto nemožno podradiť pod „nesprávne použitie iného hmotnoprávneho ustanovenia“ zakladajúce dovolací dôvod podľa § 371 ods. 1 písm. i) Trestného poriadku.

Z toho plynie záver, že pokiaľ nejde o situáciu, keď výrok o treste nemôže obstať v dôsledku toho, že je chybný výrok o vine, možno výrok o treste napadnúť z hmotnoprávnej pozície zásadne len prostredníctvom dovolacieho dôvodu podľa § 371 ods. 1 písm. h) Trestného poriadku.

Vzájomný vzťah dovolacích dôvodov podľa § 371 ods. 1 písm. i) Trestného poriadku a § 371 ods. 1 písm. h) Trestného poriadku je taký, že prvý z nich je všeobecným hmotnoprávnym dôvodom. Naopak, druhý predstavuje špeciálny hmotnoprávny dôvod vzťahujúci sa na výrok o treste. Z logiky tohto vzťahu potom vyplýva, že samotný výrok o treste okrem prípadov nesprávnej aplikácie ustanovení kogentnej povahy viažucej sa na rozhodovaní o treste môže byť napadnutý prostredníctvom nie všeobecného, ale len prostredníctvom špeciálneho dovolacieho dôvodu, ktorý sa viaže k takému výroku.

Dovolací dôvod podľa § 371 ods. 1 písm. h) Trestného poriadku nie je naplnený tým, že obvinenému nebol uložený trest za použitia § 39 a nasl. Trestného zákona, v dôsledku čoho má byť uložený trest neprimerane prísny (slovami obvineného, predstavuje „extrémny exces z požiadavky primeranosti trestu k spáchanému trestnému činu“). Pokiaľ totiž súd nevyužil moderačné oprávnenie podľa uvedených ustanovení a trest vymeral v rámci nezniženej trestnej sadzby nemožno tvrdiť, že trest bol uložený mimo trestnú sadzbu stanovenú Trestným zákonom. Nepoužitie ustanovenia § 39 a nasl. Trestného zákona preto nezakladá žiadny dovolací dôvod (viď R 5/2011). Mimoriadne zníženie trestu podľa § 39 a nasl. Trestného zákona je totiž konštituované na princípe fakultatívnosti a individuálnosti a je teda na úvahe príslušného súdu, či vzhľadom na okolnosti konkrétneho prípadu trest pod dolnou hranicou trestnej sadzby uloží, alebo nie.

Z podaného dovolania je zrejmé, že vo vzťahu k nepoužitiu dotknutého zmiernovacieho ustanovenia ide z podstatnej miery o vyslovenie nesúhlasu s právnymi úvahami odvolacieho súdu („nie je možné súhlasiť s názorom odvolacieho súdu“, resp. „ak by platila argumentácia súdu“ a pod.). V tejto súvislosti najvyšší súd poukazuje na § 371 ods. 7 Trestného poriadku, podľa ktorého dovolanie len proti odôvodneniu rozhodnutia nie je prípustné.

S ohľadom na uvedené najvyšší súd nezistil naplnenie dovolacieho dôvodu podľa § 371 ods. 1 písm. h) Trestného poriadku.

K dôvodu dovolania podľa § 371 ods. 1 písm. i) Trestného poriadku:

Podľa § 371 ods. 1 písm. i) Trestného poriadku dovolanie možno podať, ak rozhodnutie je založené na nesprávnom právnom posúdení zisteného skutku alebo na nesprávnom použití iného hmotnoprávneho ustanovenia; správnosť a úplnosť zisteného skutku však dovolací súd nemôže skúmať, ani meniť.

Pri posudzovaní oprávnenosti tvrdenia existencie tohto dovolacieho dôvodu, je dovolací súd vždy viazaný konečným skutkovým zistením, ktoré vo veci urobili sudy nižšieho stupňa. Z toho plynie záver, že dôvodom dovolania nemôžu byť skutkové zistenia, čo napokon vyplýva z dikcie ustanovenia § 371 ods. 1 písm. i) Trestného poriadku.

Vo vzťahu ku skutkovému stavu zistenému súdmi nižšieho stupňa, vyjadrenému v tzv. skutkovej vete výroku, môže obvinený v dovolaní uplatňovať iba námietky právneho charakteru, nikdy nie námietky skutkové. Za skutkové námietky sa pritom považujú námietky, ktoré smerujú proti skutkovým zisteniam

súdov, proti rozsahu vykonaného dokazovania, prípadne i hodnoteniu vykonaných dôkazov súdmi nižšej inštancie. Dovolací súd nemôže posudzovať správnosť a úplnosť skutkových zistení aj preto, že nie je oprávnený bez ďalšieho prehodnocovať vykonané dôkazy bez toho, aby ich mohol v konaní o dovolaní sám vykonávať. Ťažisko dokazovania je totiž v konaní na súde prvého stupňa a jeho skutkové závery môže dopĺňať, resp. korigovať iba odvolací súd v rámci odvolacieho konania. Dovolací súd nie je odvolacou inštanciou zameranou na preskúmavanie rozhodnutí súdu druhého stupňa.

Nesprávnym právnym posúdením zisteného skutku sa rozumie, že skutok bol v napadnutom rozhodnutí kvalifikovaný ako trestný čin, napriek tomu, že nešlo o žiadny trestný čin, alebo že ustálený skutok vykazuje znaky iného trestného činu, alebo že obvinený bol uznaný za vinného z prísnejšieho trestného činu, než ktorého sa ustáleným skutkom dopustil. Podstatou správneho posúdenia skutku je aplikácia hmotného práva, teda že skutok zistený v napadnutom rozhodnutí súdu bol subsumovaný - podradený pod správnu skutkovú podstatu trestného činu upravenú v Trestnom zákone, pričom len opačný prípad (nesprávna subsumpcia) odôvodňuje naplnenie tohto dôvodu.

Nesprávnym použitím iného hmotnoprávneho ustanovenia sa rozumie nedostatočné posúdenie okolností vylučujúcich protiprávnosť (§ 24 - krajná núdza, § 25 - nutná obrana, § 26 - oprávnené použitie zbrane, § 27 - dovolené riziko, § 28 - výkon práva a povinnosti, § 29 - súhlas poškodeného, § 30 Trestného zákona - plnenie úlohy agenta), prípadne zániku trestnosti činu (najmä § 87 Trestného zákona - premlčanie trestného stíhania), resp. chybné rozhodnutia súdu pri uložení úhrnného trestu a spoločného trestu (§ 41 Trestného zákona), súhrnného trestu (§ 42 Trestného zákona), trestu odňatia slobody na doživotie (§ 47 a nasl. Trestného zákona) a pod.

Čo sa týka dovolacích námietok obvineného súvisiacich s aplikáciou zásady „trikrát a dost“ podľa § 47 ods. 2 Trestného zákona, najvyšší tieto považuje za opodstatnené a uvádza:

§ 47

Trest odňatia slobody na doživotie

(1) Trest odňatia slobody na doživotie môže súd uložiť iba za trestný čin, za ktorý to tento zákon v osobitnej časti dovoľuje, a len za podmienok, že

- a) uloženie takého trestu vyžaduje účinná ochrana spoločnosti a
- b) nie je nádej, že by páchatel'a bolo možné napraviť trestom odňatia slobody na dobu do dvadsaťpäť rokov.

(2) Ak súd odsudzuje páchatel'a za dokonaný trestný čin úkladnej vraždy podľa § 144, vraždy podľa § 145, ublíženia na zdraví podľa § 155, nedovolenej výroby omamných a psychotropných látok, jedov alebo prekurzorov, ich držanie

a obchodovanie s nimi podľa § 172 ods. 2, 3 alebo 4, obchodovania s ľuďmi podľa

§ 179, zverenia dieťaťa do moci iného podľa § 180 ods. 2 alebo 3 alebo podľa § 181, brania rukojemníka podľa § 185, zavlečenia do cudziny podľa § 187, lúpeže podľa

§ 188, vydierania podľa § 189 ods. 2, 3 alebo 4, hrubého nátlaku podľa § 190 alebo

§ 191 ods. 2, 3 alebo 4, znásilnenia podľa § 199, sexuálneho násillia podľa § 200, sexuálneho zneužívania podľa § 201 ods. 2, 3 alebo 4, týrania blízkej osoby a zverenej osoby podľa § 208, všeobecného ohrozenia podľa § 284, ohrozenia bezpečnosti vzdušného dopravného prostriedku a lode podľa § 291,

zavlečenia vzdušného dopravného prostriedku do cudziny podľa § 293, založenia, zosnovania a podporovania zločineckej skupiny podľa § 296, založenia, zosnovania a podporovania teroristickej skupiny podľa § 297, teroru podľa § 313 alebo § 314, násillného prekročenia štátnej hranice podľa § 354

ods. 2, 3 alebo 4, prevádzactva podľa § 355 ods. 3, 4 alebo 5, výroby detskej pornografie podľa § 368, genocidia podľa § 418, teroristického útoku podľa § 419, niektorých foriem účasti na terorizme podľa § 419b, financovania terorizmu podľa § 419c, cestovania na účel terorizmu podľa § 419d alebo

neľudskosti podľa § 425, ktorý už bol za takéto trestné činy, hoci aj v štádiu pokusu, dvakrát potrestaný nepodmienečným trestom odňatia slobody, uloží mu trest odňatia slobody na doživotie, ak sú splnené

podmienky uvedené v odseku 1 písm. a) a b); inak mu uloží trest odňatia slobody na dvadsaťpäť rokov,

ak tomu nebránia okolnosti hodné osobitného zreteľa. Súd však nemôže takému páchatelovi uložiť trest odňatia slobody pod dvadsať rokov.

Z predloženého spisu vyplýva nasledovné:

1. Trestným rozkazom Okresného súdu Svidník, sp. zn. 1T/114/2009, z 12. novembra 2009 (č. 1. 166 a nasl. spisu), ktorý nadobudol právoplatnosť 27. novembra 2009 bol obvinený T. A. uznaný za vinného zo spáchania zločinu lúpeže podľa § 188 ods. 1 Trestného zákona, za čo mu bol uložený trest odňatia slobody vo výmere 3 (tri) roky, ktorého výkon bol podmienene odložený s určením skúšobnej doby vo výmere 4 (štyri) a pol roka s probačným dohľadom.

2. Rozsudkom Okresného súdu Svidník, sp. zn. 1T/12/2011, zo 6. apríla 2011, ktorý nadobudol právoplatnosť dňa 22. apríla 2011, bol obvinený T. A. uznaný za vinného zo spáchania zločinu lúpeže podľa § 188 ods. 1 Trestného zákona, za čo mu bol uložený nepodmienečný trest odňatia slobody vo výmere 4 (štyri) roky a 6 (šesť) mesiacov.

- Okresný súd Svidník uznesením, sp. zn. 1T/114/2009, z 15. júna 2011, (č. 1. 170 spisu) rozhodol o neosvedčení sa obvineného T. A. v skúšobnej dobe určenej mu pri podmienene odsúdení Trestným rozkazom Okresného súdu Svidník, sp. zn. 1T/114/2009, z 12. novembra 2009 a o povinnosti vykonať trest odňatia slobody vo výmere tri roky, pričom na výkon trestu odňatia slobody menovaného zaradil do ústavu na výkon trestu s minimálnym stupňom stráženia.

- Uznesením Krajského súdu v Prešove, sp. zn. 2Tos/2/2016, z 19. januára 2016 (č. 1. 172 - 173) bol obvinený T. Zápotocký podľa § 66 ods. 1 písm. b) Trestného zákona v spojení s § 415 ods. 1 Trestného poriadku podmienene prepustený z výkonu:

i) trestu odňatia slobody vo výmere 3 (tri) roky uloženého mu trestným rozkazom Okresného súdu Svidník, sp. zn. 1T/114/2009, z 12. novembra 2009 a vykonávaného na podklade uznesenia Okresného súdu Svidník, sp. zn. 1T/114/2009, z 15. júna 2011 (o premene PO na NEPO) a súčasne

ii) trestu odňatia slobody vo výmere 4 (štyri) roky a 6 (šesť) mesiacov uloženého mu rozsudkom Okresného súdu Svidník, sp. zn. 1T/12/2011, zo 6. apríla 2011 za súčasného určenia skúšobnej doby v trvaní 4 (štyri) roky.

Najvyšší súd poznamenáva, že k podmienene prepusteniu obvineného z výkonu obidvoch trestov došlo s poukazom na § 101 ods. 1 zákona č. 475/2005 Z. z. o výkone trestu odňatia slobody a o zmene a doplnení niektorých zákonov, v zmysle ktorého sa postupne uložené doteraz celkom nevykonané tresty považujú z hľadiska výkonu trestu za trest jediný. Tzn. že v prípade, ak sa odsúdenému postupne uložilo viacero nepodmienečných trestov odňatia slobody a tieto ešte neboli celkom vykonané, považujú sa z hľadiska ich výkonu za trest jediný. V takom prípade súd pri rozhodovaní o podmienene prepustení postupuje aj v zmysle § 66 ods. 3 Trestného zákona, podľa ktorého „ak odsúdený má vykonať viac trestov odňatia slobody, odsúdený môže byť podmienene prepustený najskôr po výkone súčtu pomerných častí uložených trestov podľa odseku 1 písm. a) až c), § 67 ods. 1 a 2 a celého zvyšku trestu podľa § 68 ods. 2". Ustanovenie § 101 ods. 1 zákona č. 475/2005 Z. z. predstavuje výkladové pravidlo, ktoré sa vzťahuje na posúdenie splnenia formálnych podmienok pri rozhodovaní o podmienene prepustení podľa § 66 a nasl. Trestného zákona. Neznamená to ale, že by obvinený bol v minulosti potrestaný nepodmienečným trestom len raz, tak ako to interpretuje dovolateľ.

3. Rozsudkom Okresného súdu Svidník, sp. zn. 3T/5/2019, z 20. novembra 2019 v spojení s uznesením Krajského súdu v Prešove, sp. zn. 5To/2/2020, z 19. februára 2020 uznaný za vinného zo spáchania pokusu zločinu znásilnenia podľa § 14 ods. 1 k § 199 ods. 1, ods. 2 písm. b) Trestného zákona a dokonaného zločinu sexuálneho násillia podľa § 200 ods. 1, ods. 2 písm. b) Trestného zákona, oba s poukazom na § 139 ods. 1 písm. b) Trestného zákona, pričom už bol dvakrát potrestaný nepodmienečným trestom odňatia slobody za trestné činy uvedené v § 47 ods. 2 Trestného zákona.

+ + +

Uloženie doživotného trestu odňatia slobody je viazané na splnenie prísnych zákonných podmienok, pričom Trestný zákon rozlišuje medzi jeho fakultatívnym (§ 47 ods. 1) a obligatívnym uložením (§ 47 ods. 2). Kým v prvom prípade má vo veci konajúci súd k dispozícii voľnú úvahu pre jeho uloženie, v prípade naplnenia podmienok na jeho obligatórne uloženie už túto úvahu nemá a doživotný trest odňatia slobody uložiť musí.

Pre uloženie trestu odňatia slobody na doživotie podľa § 47 ods. 2 Trestného zákona, vyjadrujúceho zásadu „trikrát a dost“, musia byť súčasne (kumulatívne) splnené tieto podmienky:

1. ide o spáchanie niektorého z tam taxatívne uvedených trestných činov,
2. pre tieto trestné činy postačuje, ak konanie páchatel'a dospelo do štádia pokusu trestného činu - nevyžaduje sa, aby išlo o dokonaný trestný čin,
3. za predchádzajúce dva trestné činy bol potrestaný nepodmienečným trestom odňatia slobody,
4. posledný, čiže tretí z trestných činov, musí byť dokonaný.
5. musia byť splnené podmienky uvedené v § 47 ods. 1 písm. a), písm. b) Trestného zákona (uloženie takého trestu vyžaduje účinná ochrana spoločnosti a nie je nádej, že by páchatel'a bolo možné napraviť trestom odňatia slobody na dobu do dvadsaťpäť rokov).

Dovolací súd už v minulosti uviedol, že ak podmienky pod bodom 5. boli preukázateľne splnené, potom nie je možné vysloviť porušenie zákona v ustanovení § 47 ods. 1 Trestného zákona (porovnaj s uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky, sp. zn. 1Tdo/39/2020, z 25. novembra 2020).

Ak sú súčasne prítomné okolnosti hodné osobitného zreteľa v prospech páchatel'a (najmä okolnosti viažuce sa na niektorý z činov, napr. páchatel' spáchal vraždu, keď prekročil medze nutnej obrany, ale aj okolnosti viažuce sa na páchatel'a, napr. páchatel' má dobrú prognózu prevychovateľnosti), súd uloží páchatel'ovi aj nižší trest odňatia slobody, ktorého výmera však nesmie byť nižšia než dvadsať rokov (tento prípad podľa rozhodnutí súdov nižšieho stupňa).

Čo sa týka trestnej veci obvineného niet pochýb o tom, že boli splnené podmienky na uloženie trestu odňatia slobody na doživotie pod bodmi 1., 2., 4. Piata podmienka sa na tento prípad nevzťahuje - obvinenému nebol uložený trest odňatia slobody na doživotie.

Zostáva vyriešiť otázku splnenia podmienky pod bodom 3. a síce, či možno trest odňatia slobody na doživotie uložiť aj v prípade ak obvinenému bol pôvodne (v predchádzajúcich odsúdeniach, hoci aj len v jednom z nich) uložený „len“ trest odňatia slobody s podmiennečným odkladom jeho výkonu.

Krajský súd v Prešove k tomu uviedol, že „z chronológie vykonaných trestov je zrejmé, že k podmiennečnému prepusteniu obžalovaného z výkonov uložených trestov odňatia slobody dňa 19. januára 2016 došlo fakticky po výkone trestu odňatia slobody uloženého mu v trestnej veci konajúceho súdu pod sp. zn. 1T/114/2009, berúc do úvahy výkladové pravidlo uvedené v § 101 ods. 1 zákona o výkone trestu odňatia slobody, pretože inak by obžalovaný nemal splnené podmienky pre podmiennečné prepustenie z výkonu trestu odňatia slobody, ktorý vykonával ako druhý v poradí. Aplikáciou spomenutého pravidla sa umožnilo obžalovanému čiastočne vykonať oba uložené tresty. Podstatným ale ostáva, že došlo k čiastočnému výkonu oboch postupne uložených trestov odňatia slobody. Ak obžalovaný vykonal čiastočne uložené nepodmienečné tresty odňatia slobody za zločiny lúpeže podľa § 188 ods. 1 Trestného zákona, z ktorých bol uznaný vinným v dvoch rôznych konaniach, výkon týchto trestov, ktoré síce boli vykonávané postupne v jednom slede za sebou, nemožno považovať za uloženie

jedného trestu a je nutné konštatovať, pokiaľ tresty neboli zahladené, že obžalovaný bol dvakrát potrestaný nepodmienečným trestom odňatia slobody za trestný čin lúpeže podľa § 188 ods. 1 Trestného zákona. Za potrestanie nepodmienečným trestom sa totiž považuje aj rozhodnutie o výkone podmiennečne odloženého trestu odňatia slobody v zmysle § 50 ods. 4 Trestného zákona. Znenie § 47 ods. 2 Trestného zákona obsahuje pojem „dvakrát potrestaný nepodmienečným trestom odňatia slobody“. Táto gramatická formulácia podľa názoru odvolacieho súdu, berúc do úvahy i výkladové pravidlá, zodpovedá iba jednému významu, a to že páchatel vykonal hoci aj čiastočne dva uložené nepodmienečné tresty odňatia slobody. Ak by zákonodarca mienil aplikovať zásadu trikrát a dost' iba na prípady, kedy by páchatel explicitne menovaných trestných činov spáchal ďalší z týchto trestných činov ako tretí v poradí po výkone opakovane uložených nepodmienečných trestov odňatia slobody, čo by zodpovedalo dvom samostatným výkonom trestov odňatia slobody v rôznych časových obdobiach, na čo poukazuje aj obžalovaný, jednoznačne by použil iné gramatické pojmy (napríklad pojem opakovane, ktorý vyjadruje okolnosť niekoľko ráz opakovaného deja). Ani účel ukladania trestu podľa zásady trikrát a dost', ktorý vyplýva z dôvodovej správy k zák. č. 171/2003 Z. z. a ním je prísnejší postih recidivujúcich páchatel'ov, u ktorých právoplatne uložené tresty odňatia slobody nemali žiaden vplyv na ich prevýchovu, nevychádza primárne z predpokladu opakovaného výkonu nepodmienečného trestu odňatia slobody, ale z opakovanej recidívy a minimálneho prevýchovného účinku uloženého trestu. Recidíva trestnej činnosti znamená znovu páchanie trestných činov, preto opakovaná recidíva s minimálnym prevýchovným účinkom uložených trestov zahŕňa aj posudzovaný prípad, keď páchatel' po spáchaní prvého trestného činu, na ktorý sa vzťahuje ustanovenie § 47 ods. 2 Trestného zákona a za ktorý mu bol uložený trest odňatia slobody s podmiennečným odkladom jeho výkonu, spáchal v skúšobnej dobe podmiennečného odsúdenia ďalší taký trestný čin, za ktorý mu bol uložený nepodmienečný trest odňatia slobody, pričom následne došlo k rozhodnutiu o výkone trestu odňatia slobody za prvý trestný čin a v dôsledku uvedeného sa nepodmienečné tresty odňatia slobody vykonávali postupne. Je potrebné si uvedomiť, že i takáto postupnosť uložených trestov odňatia slobody a ich výkonov nemala žiadny vplyv na prevýchovu páchatel'a, ak sa páchatel' v relatívne krátkej dobe v rámci skúšobnej doby po podmiennečnom prepustení z výkonu trestu odňatia slobody dopustil ďalšieho konania, ktoré sa kvalifikuje ako trestný čin uvedený v § 47 ods. 2 Trestného zákona. Vychádzajúc z prezentovaných úvah odvolací súd uzavrel, že spáchanie protiprávneho konania kvalifikovaného aj ako zločin sexuálneho násillia podľa § 200 ods. 1, ods. 2 písm. b) Trestného zákona uvedeného v § 47 ods. 2 Trestného zákona obžalovaným po čiastočnom výkone nepodmienečných trestov odňatia slobody postupne uložených mu za zločiny lúpeže podľa § 188 ods. 1 Trestného zákona uvedených v § 47 ods. 2 Trestného zákona v samostatných konaniach je okolnosťou, ktorá zakladá použitie sprísňovacieho ustanovenia § 47 ods. 2 Trestného zákona pri ukladaní trestu. Právne posúdenie skutku, ktorého obsahom sú aj predchádzajúce odsúdenia obžalovaného s uvedením vykonania trestov uložených za jednotlivé zločiny ako okolnosti podmieňujúcej použítie vyššej trestnej sadzby, potom zodpovedá zákonu. Zločin znásillenia podľa § 199 ods. 1, ods. 2 písm. b) Trestného zákona spáchaný v štádiu pokusu, ktorý nebol dokonaný len vďaka intenzívnej obrane poškodenej, a dokonaný zločin sexuálneho násillia podľa § 200 ods. 1, ods. 2 písm. b) Trestného zákona boli spáchané na tehotnej žene, preto je opodstatnená aplikácia aj kvalifikačného momentu podľa § 139 ods. 1 písm. b) Trestného zákona. Vzhľadom na predchádzajúce odsúdenia a čiastočne vykonané nepodmienečné tresty odňatia slobody za zločiny lúpeže bolo správne pri kvalifikovaní konania obžalovaného použítie aj ustanovenie § 47 ods. 2 Trestného zákona,

Najvyšší súd dospel k nasledovnému záveru:

Podľa § 128 ods. 7 Trestného poriadku: Potrestaným sa rozumie ten odsúdený, ktorý celkom alebo sčasti vykonal súdom uložený trest. To neplatí, ak je odsúdenie zahladené.

Citované ustanovenie sa stalo súčasťou Trestného zákona č. 300/2005 Z. z. účinného od 1. januára 2006. Z hľadiska jeho významovej povahy predstavuje výkladové pravidlo najmä pre ustanovenie § 34 ods. 8 písm. d) Trestného zákona (do jeho zrušenia) ako aj § 45 ods. 3, ods. 5 Trestného zákona.

Pre vysvetlenie najvyšší súd dodáva, že v čase, kým „nový“ (v súčasnosti platný a účinný) Trestný zákon nadobudol platnosť a účinnosť, pre tento účel sa v aplikačnej praxi postupovalo v zmysle záverov

judikátu č. 36/64, ktorý vysvetľoval pojem potrestaný pri ukladaní trestu odňatia slobody obzvlášť nebezpečnému recidivistovi podľa § 41 a nasl. „starého“ Trestného zákona č. 140/1961 Zb. Senát 1T najvyššieho súdu zastáva názor, že závery vyjadrené v judikáte č. 36/64 vyznievajú z výkladového hľadiska obdobne ako terajšie znenie § 128 ods. 7 Trestného zákona.

Najvyšší súd poukazuje na ustanovenie § 34 ods. 8 písm. d) Trestného zákona v znení platnom a účinnom do 31. júla 2019, podľa ktorého: „Ak súd uloží trest odňatia slobody na doživotie, môže zároveň rozhodnúť, že podmienené prepustenie z výkonu trestu odňatia slobody nie je prípustné, ak páchateľ

d) bol už potrestaný za trestný čin uvedený v § 47 ods. 2“.

Ustanovenie § 34 ods. 8 písm. d) Trestného zákona už nie je súčasťou aktuálne platného a účinného Trestného zákona. Najvyšší súd preto len stručne poznamenáva, že význam výkladového ustanovenia § 128 ods. 7 Trestného zákona spočíval v potrebe zákonodarcu laicky povedané, „paragrafovo“ vysvetliť pojem potrestaný najmä s ohľadom na ustanovenie § 34 ods. 8 písm. d) Trestného zákona. Pojem potrestaný bol v tomto ustanovení a je v § 45 ods. 3, ods. 5 Trestného zákona či v § 437 ods. 5 Trestného zákona „osamotený“, a preto jeho výklad prostredníctvom § 128 ods. 7 Trestného poriadku je podľa názoru najvyššieho súdu namieste.

V ustanovení § 47 ods. 2 Trestného zákona zákonodarca nepoužil „osamotený“ pojem potrestaný (vyžadujúci si ďalší výklad prostredníctvom § 128 ods. 8 Trestného zákona, ale uviedol: „potrestaný nepodmienečným trestom odňatia slobody“), čím jasne a zrozumiteľne špecifikoval druh trestu a okamžitú formu jeho výkonu (bez podmieneného odkladu a bez určenia skúšobnej doby).

S ohľadom na uvedené je potrebné vyriešiť ďalšiu otázku - či možno ustanovenie § 128 ods. 7 Trestného zákona aplikovať aj vo vzťahu k ustanoveniu § 47 ods. 2 Trestného zákona.

Najvyšší súd vníma ustanovenie § 128 ods. 7 Trestného zákona ako výkladové a interpretačné pravidlo vzťahujúce sa na status - postavenie - osoby páchateľa, charakterizujúce jeho osobu ako recidvistu so sklonsmi k páchaniu trestnej činnosti. Tieto sklony (faktory) je potrebné vždy zohľadniť tak, ako káže Trestný zákon jednak vo vzťahu k základným (všeobecným) zásadám ukladania trestov - napr. 34 ods. 4 s odkazom na § 38 ods. 2 Trestného zákona, resp. pri ukladaní a výkone jednotlivých trestov - § 49 ods. 1 písm. a) Trestného zákona. Nemožno opomenúť ani vplyv takto definovaných sklons páchateľa, ktorý je recidivistom, na ustanovenia § 45 ods. 3 a ods. 5 Trestného zákona. Napokon najvyšší súd odkazuje na rozhodovanie v zmysle pôvodne platného a účinného ustanovenia § 34 ods. 8 Trestného zákona.

Už z obsahu predchádzajúceho odseku je zrejmé, že rozhodujúcim činiteľom, ktorý v podstate sám o sebe založil „spornosť“ splnenia podmienky „potrestaný nepodmienečným trestom odňatia slobody“ je právny výklad tohto pojmu.

Krajský súd, prijímúc výklad prostredníctvom analógie prostredníctvom iných ustanovení toho istého predpisu - v naznačenom zmysle sú nimi ustanovenia Trestného zákona - t. j. analógie legis (keď použil ustanovenia § 128 ods. 6, ods. 7 ako „podporné“ výkladové pravidlá) prijal záver, že obvinený spĺňa dotknutý pojem predchádzajúceho dvojnásobného potrestania nepodmienečným trestom odňatia slobody. Tento svoj záver oprel aj o výklad gramatický, v zmysle ktorého je ustanovenie § 47 ods. 2 Trestného zákona potrebné správne vyložiť v spojení s už naznačeným výkladom ustanovení § 128 ods. 6, ods. 7 Trestného zákona tak, že gramatická formulácia „dvakrát potrestaný nepodmienečným trestom odňatia slobody“ zodpovedá iba jednému (a zrejme

aj jedinému) významu: stačí, že páchateľ vykonal, hoci aj čiastočne, dva uložené nepodmienečné tresty odňatia slobody - opomínajúc ale fakt, že jeden z nich bol sprvoti uložený podmienenčne a až následne došlo k nariadeniu jeho (z povahy veci logicky nepodmienečného) výkonu. Ak by bol zákonodarca opačného úmyslu, tzn. pre aplikáciu zásady „trikrát a dost“ v zmysle § 47 ods. 2 Trestného zákona by

obligatórne požadoval, aby bol páchatel' za tam taxatívne uvedené dva predchádzajúce trestné činy potrestaný „napriamo" nepodmienečnými trestami odňatia slobody, nepochybné by použil

iné gramatické pojmy (napr. „opakovane").

Najvyšší súd nepovažuje výklad použitý krajským súdom za správny,

a to s poukazom na nasledovné:

Zmysel práva ako živého organizmu nespočíva v jeho tvorbe, ale v jeho aplikácii. Samotný „akt" aplikácie práva súdom potom spočíva vo vzťahnutí všeobecného textu právneho predpisu na konkrétnu situáciu, z ktorej následne súd aplikujúci právny predpis vyvodzuje individuálny právny následok. Súd meritórne rozhoduje o individuálnom právnom následku spravidla formou rozsudku alebo uznesenia, t. j. individuálnym právnym aktom.

V predmetnej veci má byť tento individuálny právny následok vyvodený voči obvinenému T. A.. Voči menovanému je potrebné tento následok vyvodit' avšak nie bez ďalšieho. Ešte predtým je potrebné pristúpiť k analýze významu právneho textu za účelom jeho uplatnenia v konkrétnej situácii a nie naopak.

Platí, že základnými znakmi a prvkami akéhokoľvek výkladu sú elementárne princípy právneho poriadku, ktorého časť je vykladaná k tomu splnomocneným orgánom v príslušnej procesnej situácii. V právnom prostredí demokratického právneho štátu, ktorým je Slovenská republika (čl. 1 ods. 1 Ústavy SR), je v tejto súvislosti ťažiskovým ustanovenie čl. 2 ods. 2 Ústavy SR, v zmysle ktorého štátne orgány reprezentujúce právny štát môžu postupovať len na základe ústavy, v jej medziach a v rozsahu a spôsobom, ktorý ustanoví zákon.

Tento principiálny základ (spadajúci do tzv. materiálneho jadra Ústavy SR) právneho poriadku Slovenskej republiky je súčasne základným zdrojom a argumentačným východiskom akejkoľvek metódy právnej argumentácie a s ním imanentne prepojeným výkladom práva.

Vzhľadom na takto formulovaný spoločný základ celého právneho poriadku Slovenskej republiky (nehľadiac na niektoré odlišnosti spočívajúce v systematickom vrstvení, resp. prirodzené rozdiely medzi normami súkromného a verejného práva) možno preto hovoriť o principiálnej hodnotovej jednote základu súdneho výkladu práva.

Najvyšší súd pri posúdení konkrétnej metódy výkladu ustanovenia § 47 ods. 2 Trestného zákona zvolenej krajským súdom dospel k záveru, že ním použitá metóda nebola správna, t. j. tak, aby bola právne udržateľná. Prijatie výkladu použitého krajským súdom by mohlo znamenať porušenie niektorých zo zásad právneho štátu - mimo iné aj právo obvineného byť potrestaný na podklade určitého zákona - nulla poena sine lege certa (nieť trestu bez určitého zákona).

Najvyšší súd zdôrazňuje, že pri výklade ustanovenia § 47 ods. 2 Trestného -zásada „trikrát a dost" spravidla spojené s obligatónym uložením trestu odňatia slobody na doživotie je potrebné postupovať tak, aby len výkladom, s odkazom

na ustanovenie § 128 ods. 7 Trestného zákona, nedošlo k rozšíreniu možnosti uloženia tohto najprísnejšieho trestu nad rámec striktného znenia § 47 ods. 2 Trestného zákona s negatívnym dôsledkom pre obvineného.

Čo sa týka výkladu použitého krajským súdom, tento formálne použil slovné spojenie „gramatický výklad", avšak podporne pristúpil k analogickému použitiu ustanovení § 128 ods. 6 a ods. 7 Trestného zákona, k čomu pripojil teleologický výklad (výklad prostredníctvom optiky účelu zákona), ako aj subjektívny úmysel zákonodarcu pri koncipovaní ustanovenia § 47 ods. 2 Trestného zákona argumentujúc dôvodovou správou k zákonu č. 171/2003 Z. z. (v angloamerickej právnej náuke je pre tento postup zaužívaný pojem original intent, t. j., používajúc doslovný preklad, „pôvodný zámer").

Najvyšší súd naopak dospel k záveru, že v trestnej veci obvineného T. A. vo vzťahu k interpretácii ustanovenia § 47 ods. 2 Trestného zákona nemožno použiť iný výklad označeného ustanovenia, ako doslovný jazykový výklad.

Ustanovenie § 47 ods. 2 Trestného zákona totiž nemožno bez ďalšieho chápať tak, že „len“ identifikuje osobu páchatel'a, ktorý spĺňa tam uvedené zákonné charakteristiky. K tejto skutočnosti pristupuje aj jeho ďalší kvalitatívny obsah: zároveň predstavuje hmotnoprávne kvalifikačný moment pre uloženie najprísnejšieho trestu - trestu odňatia slobody na doživotie.

Z vyššie uvedeného je zrejmé, že ustanovenie § 47 ods. 2 Trestného zákona nepredstavuje jednoduchú právnu normu, ktorá je vyložiteľná v princípe jednoznačne (napr. § 46 ods. 1 Občianskeho zákonníka, v zmysle ktorého okrem iného zmluva o prevode nehnuteľnosti musí mať písomnú formu). Naopak, súd v takomto prípade disponuje viacerými argumentačnými alternatívami, ktoré je potrebné zodpovedať

na základe princípu spravodlivosti. Ide o tzv. obtiažny prípad, pre ktorý v angloamerickej právnej vede existuje pomenovanie hard case. Pre tieto prípady

sa na prvý pohľad môže javiť, že najvhodnejším je použitie teleologického výkladu (zjednodušene povedané, „ako to myslel zákonodarca“). Teleologický výklad je vtedy nesporne väčšieho významu, než historický výklad, a to z prozaického dôvodu -

pri obtiažnych prípadoch (hard cases) je častokrát smerodajnejšou úvaha o zmysle a účele zákona, než polemika v podstate založená na zrušenej (derogovanej) právnej úprave.

Naproti tomu, doslovný jazykový výklad prostredníctvom optiky práve

a len gramatického znenia pravidla uvedeného v zákonnom ustanovení je podľa názoru najvyššieho súdu v kontexte trestnej veci obvineného exemplárnym príkladom

pre uprednostnenie jeho použitia. Ostatné do úvahy prichádzajúce metódy výkladu ustanovenia § 47 ods. 2 Trestného zákona totiž jednoducho „prebíja“ princíp právnej istoty úzko súvisiaci s neprípustnosťou analógie v neprospech obvineného v trestnom práve hmotnom a požiadavka nulla poena sine lege certa (nieť trestu bez určitého zákona).

Znenie relevantnej časti § 47 ods. 2 Trestného zákona „... potrestaný nepodmienečným trestom odňatia slobody ...“ je treba považovať za jednoznačné, presné a zrozumiteľné, bez možnosti jeho iného rozširujúceho výkladu - napr. s odkazom na jeho materiálny, hoci i len domnelý význam. Podstatné totiž je, že takýto prípadný rozširujúci výklad (nehľadiac na ten - ktorý dôvod, pre ktorý konkrétny súd k nemu pristúpi) by bol neprípustne extenzívnym rozšírením výkladu príslušného ustanovenia v neprospech obvineného, ktorý by bol podľa názoru najvyššieho súdu

za hranou ústavno-konformného výkladu dotknutého ustanovenia.

Vyššie vyjadrené potvrdzuje i stabilná rozhodovacia činnosť Ústavného súdu Slovenskej republiky, z ktorej vyplýva, že pri skúmaní ústavnej udržateľnosti aplikácie noriem (nielen) trestného práva hmotného ústavný súd primárne skúma, či pri aplikácii práva všeobecnými súdmi neboli prekročené tie interpretačné zásady, ktorým

je priznávaná tzv. ústavnoprávna relevancia. Medzi tieto okrem iného patrí nielen zásada nullum crimen sine lege a i., no rovnako tak zákaz analógie v neprospech páchatel'a. Práve toto pravidlo je nepriamo vyjadrené v zásade nulla poena sine lege stricta - nieť trestu bez striktného práva, resp. v zásade zákazu výkladu hmotnoprávnej normy trestného práva in malam partem (III. ÚS 61/01, III. ÚS 384/2010, resp. PL. ÚS 106/2011), (podporne aj III. ÚS ČR 280/03, III. ÚS ČR 1481/09, resp. III. ÚS ČR 284/12).

Podľa názoru najvyššieho súdu pojem potrestaný v § 128 ods. 7 Trestného zákona nemožno stotožňovať s pojmom potrestaný nepodmienečným trestom odňatia slobody v § 47 ods. 2 Trestného zákona. Opak by viedol k popretiu vyššie vymedzených argumentačných „mantinelov“ platných pre akýkoľvek súdny výklad právnej normy, prostredníctvom ktorého by súd len výkladom zákona v neprospech obvineného rozšíril podmienky na uloženie trestu odňatia slobody na doživotie takým spôsobom, že by na obvineného mali neprípustne negatívny dopad. Súd by totiž dopĺňal znenie zákona tak, že obvinenému je možné uložiť trest odňatia slobody na doživotie aj vtedy, ak bol potrestaný trestom odňatia slobody hoci aj s podmienečným odkladom jeho výkonu.

Ak by bolo cieľom zákonodarcu vyložiť ustanovenie § 47 ods. 2 Trestného zákona v zmysle právneho názoru prezentovaného krajským súdom, použil by inú než striktnú formuláciu „potrestaný nepodmienečným trestom odňatia slobody“. Povedané inými slovami, nič by nebránilo tomu, aby zákonodarcu jednoduchou novelizáciou konkrétneho ustanovenia použil bez ďalšieho napríklad pojem „potrestaný trestom odňatia slobody“ (ako to bolo v minulosti pri obzvlášť nebezpečnom recidivistovi) bez identifikácie konkrétneho spôsobu výkonu trestu odňatia slobody ako v konečnom dôsledku nepodmienečného.

Rozširovanie podmienok na uloženie trestu odňatia slobody na doživotie v rozpore s presným a jednoznačným znením § 47 ods. 2 Trestného zákona podľa názoru najvyššieho súdu nezodpovedá ústavne konformnému výkladu Trestného zákona, ktorý v prípade rôznych možností výkladu - hoci aj len analogického - nemôže byť v neprospech obvineného (in malam partem), ale vždy len v jeho prospech.

Zvlášť v trestnom práve hmotnom musí byť preto úplne neprípustné, aby sa nielen trestná zodpovednosť, no rovnako tak určenie trestu alebo ochranného opatrenia založili na len analogicky vyvođenom, resp. súdnym výkladom doplnenom znení konkrétneho ustanovenia Trestného zákona.

Pri analógii vo vzťahu k normám trestného práva procesného uvedené samozrejme neplatí, a to jednak z dôvodu, že aplikácia Trestného poriadku je buď priama (pôsobiac ako „dláto“ sudcu alebo orgánu činného v trestnom konaní pri vykonávaní úkonov trestného konania), resp. sa Trestný poriadok v mnohých ustanoveniach analógie priamo dovoľáva (viď napr. § 180, § 247 ods. 2 veta posledná, § 298 Trestného poriadku a i.).

Najvyšší súd uzatvára:

Ak súd ukladá páchateľovi trest odňatia slobody aj podľa § 47 ods. 2 Trestného zákona, pre splnenie podmienky - „dvakrát potrestaný nepodmienečným trestom odňatia slobody“ je rozhodujúce, či bol páchateľ pre takéto trestné činy dvakrát potrestaný nepodmienečným trestom odňatia slobody, a to či páchateľ takýto nepodmienečný trest odňatia slobody vykonal celkom alebo aspoň sčasti.

Ustanovenie § 47 ods. 2 Trestného zákona má špeciálnu a nemennú povahu, pričom § 128 ods. 7 Trestného zákona vo vzťahu k nemu rieši len stav vykonania (aspoň čiastočného) nepodmienečného trestu odňatia slobody, nie však výkon „premenenej podmienky“. Zároveň platí, že vo vzťahu k ustanoveniu § 47 ods. 2 Trestného zákona sa ustanovenie § 128 ods. 7 Trestného zákona použije subsidiárne.

Presné, jednoznačné a striktné znenie špeciálneho ustanovenia § 47 ods. 2 Trestného zákona - „dvakrát potrestaný nepodmienečným trestom odňatia slobody“ nemožno prostredníctvom v tomto prípade subsidiárneho ustanovenia § 128 ods. 7 Trestného zákona vykladať rozširujúcim spôsobom s negatívnym dopadom na postavenie obvineného tak, že pôjde aj o prípad, keď obvinený bol hoci aj raz potrestaný „len“ trestom odňatia slobody s podmienečným odkladom jeho výkonu, a to ani v prípade ak neskôr došlo k aspoň čiastočnému výkonu pôvodne podmienečne odloženého trestu odňatia slobody.

Podmienka skoršieho potrestania nepodmienečným trestom odňatia slobody - § 47 ods. 2 Trestného zákona preto nie je splnená, ak k potrestaniu páchateľa nepodmienečným trestom odňatia slobody došlo až na podklade následne nariadeného výkonu pôvodne podmienečne odloženého trestu odňatia slobody.

Vyššie uvedené sa priamo a bezprostredne dotýka piatich trestných činov taxatívne vymenovaných v § 47 ods. 2 Trestného zákona, za ktoré možno uložiť trest odňatia slobody s podmieneným odkladom jeho výkonu a síce:

- trestného činu lúpeže podľa § 188 ods. 1 Trestného zákona - sadzba 3 až 8 rokov,
- trestného činu hrubého nátlaku podľa § 191 ods. 2 Trestného zákona - sadzba 3 až 8 rokov,
- trestného činu týrania blízkej a zverenej osoby podľa § 208 ods. 1 Trestného zákona - sadzba 3 až 8 rokov,
- trestného činu týrania blízkej a zverenej osoby podľa § 208 ods. 2 Trestného zákona - sadzba 3 až 8 rokov,
- trestného činu niektorých foriem účasti na terorizme podľa § 419b Trestného zákona - sadzba 3 až 10 rokov.

Najvyšší súd s ohľadom na vyššie uvedené konštatuje, že v trestnej veci obvineného T. A. je daný dôvod dovolania podľa § 371 ods. 1 písm. i) Trestného poriadku, a preto rozhodol tak, ako je uvedené vo výrokovej časti tohto rozsudku

Pri opätovnom prerokovaní a rozhodnutí veci bude potrebné, aby sa okresný súd riadil vyššie vyjadreným právnym názorom najvyššieho súdu vo vzťahu k výkladu ustanovenia § 47 ods. 2 Trestného zákona - konkrétne s poukazom na nenaplnenie podmienky „dvakrát potrestaný nepodmienečným trestom odňatia slobody“. Inými slovami povedané, pri prípadnom ukladaní trestu odňatia slobody je v trestnej veci obvineného vylúčené postupovať podľa § 47 ods. 2 Trestného zákona.

Dovolací súd dáva do pozornosti ustanovenie § 38 ods. 5 Trestného zákona.

Obvinený doplnil svoje dovolanie podaním doručeným najvyššiemu súdu 12. marca 2021 o „návrh na prerušenie dovolacieho konania a podanie návrhu na začatie konania podľa § 125 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky“. S ohľadom na konečné rozhodnutie najvyššieho súdu o jeho dovolaní nepovažoval dovolací súd takýto návrh za aktuálne opodstatnený.

+ + +

Podľa § 380 ods. 2 Trestného poriadku ak sa na obvinenom vykonáva trest odňatia slobody, uložený mu pôvodným rozsudkom a dovolací súd na dovolanie výrok o tomto treste zruší, rozhodne súčasne o väzbe.

Nakoľko obvinený T. Zápotocký v súčasnosti vykonáva trest odňatia slobody, ktorý mu bol uložený rozsudkom Okresného súdu Svidník, sp. zn. 3T/5/2019, z 20. novembra 2019 v spojení s uznesením Krajského súdu v Prešove, sp. zn. 5To/2/2020, z 19. februára 2020 a dovolací súd v konaní o dovolaní obe predmetné rozhodnutia zrušil, podľa § 380 ods. 2 Trestného poriadku bolo potrebné rozhodnúť súčasne o väzbe.

Podľa § 71 ods. 1 písm. a) Trestného poriadku obvinený môže byť vzatý do väzby len vtedy, „ak doteraz zistené skutočnosti nasvedčujú tomu, že skutok, pre ktorý bolo začaté trestné stíhanie, bol spáchaný, má znaky trestného činu, sú dôvody na podozrenie, že tento skutok spáchal obvinený a z jeho konania alebo ďalších konkrétnych skutočností vyplýva dôvodná obava, že ujde, alebo sa bude skrývať, aby sa tak vyhol trestnému stíhaniu alebo trestu, najmä ak nemožno jeho totožnosť ihneď zistiť, ak nemá stále bydlisko, alebo ak mu hrozí vysoký trest“.

Účelom tzv. útekovej väzby je chrániť spoločnosť pred tým, aby obvinený

- a) ušiel alebo
- b) sa skrýval

za účelom vyhnutia sa trestnému stíhaniu alebo trestu, najmä ak jeho totožnosť nemožno ihneď zistiť, ak

nemá stále bydlisko, resp. ak mu hrozí vysoký trest. Vo všeobecnosti možno účel tzv. útekovej väzby vymedziť tak, že jej význam spočíva v ochrane spoločnosti pred útekom obvineného či už na území Slovenskej republiky alebo do cudziny v úmysle vyhnúť sa trestu alebo úkonom trestného stíhania, k čomu prípadne pristupuje obava z vyhýbania sa úkonom trestného konania. Pod pojmom „bude sa skrývať“ treba rozumieť predovšetkým ukrývanie sa na území Slovenskej republiky, resp. aj v cudzine s úmyslom vyhnúť sa trestnému stíhaniu. Oba spôsoby konania predpokladaného v uvedenom ustanovení Trestného poriadku pritom nemusia byť pre prijatie záveru o danosti dôvodu väzby podľa § 71 ods. 1 písm. a) Trestného poriadku naplnené súčasne (kumulatívne). Rovnako tak môže konanie obvineného spočívať v tom, že sa opakovane na základe predstieraných závažných dôvodov ospravedľňuje z vykonávania úkonov trestného konania, pričom zároveň trvá na osobnej prítomnosti na takýchto úkonoch a žiada ich odročenie. Naplnenie predpokladu „nemožno jeho totožnosť ihneď zistiť“ nastáva, ak obvinený nemá pri sebe alebo na dosiahnuteľnom mieste osobné doklady (občiansky preukaz, cestovný pas) a jeho totožnosť nemožno potvrdiť vierohodnou osobou, prípadne ak obvinený uvádza nepravdivé údaje o svojej osobe. Napokon, obvinený nemá stále bydlisko, ak nemá kde bývať, alebo má kde bývať, ale v tomto bydlisku sa nezdržiava, prípadne toto bydlisko často mení bez toho, aby to oznámil orgánom činným v trestnom konaní alebo súdu.

Z pohľadu danosti dôvodu útekovej väzby vo vzťahu k obvinenému T. A. je podstatné, že menovaný bol rozsudkom Okresného súdu Svidník, sp. zn. 3T/22/2019, z 10. júna 2020 (č. l. 432 a nasl. spisu) uznaný za vinného zo spáchania prečinu marenia výkonu úradného rozhodnutia podľa § 348 ods. 2 písm. b) Trestného zákona, ktorého sa dopustil v podstate tak, že 5. októbra 2018 po tom, čo sudca pre prípravné konanie Okresného súdu Svidník uznesením, sp. zn. 1Tp/2/2018, z 5. októbra 2018 rozhodol o jeho vzatí do väzby z dôvodov podľa § 71 ods. 1 písm. a), písm. c) Trestného poriadku v trestnej veci vedenej pred Odborom kriminálnej polície Svidník, OR PZ vo Svidníku pod ČVS: ORP-179/VYS-SK-2018 (poznámka - táto trestná vec), sa náhle a nečakane vzdialil od strážiaceho príslušníka Policajného zboru a utiekol smerom na ul.. U. Až po vykonávaní pátrania po jeho osobe príslušníkmi OR PZ vo Svidníku bol neskôr v ten istý deň zadržaný vo vchode bytovej jednotky na ul. J.. L. vo L. a následne predvedený na Obvodné oddelenie PZ Svidník, odkiaľ bol eskortovaný do Ústavu na výkon väzby v Prešove.

V trestnej veci obvineného ide o učebnicový príklad danosti dôvodu väzby podľa § 71 ods. 1 písm. a) Trestného poriadku, nakoľko zo strany obvineného už ku konaniu predpokladanému v § 71 ods. 1 písm. a) Trestného poriadku preukázateľne došlo a bol zaň právoplatne odsúdený. Toto je zásadná skutočnosť pre vyslovenie konštatovania, že z konkrétneho správania sa obvineného je možné v rovine rozumnej istoty prijať záver o obave z jeho možného úteku a skrývania sa, resp. vyhýbania sa úkonom trestného konania v prípade, ak by nebol vzatý do väzby v tomto dovolacom konaní.

Vyššie uvedená konkrétna skutočnosť odôvodňuje - spoločne s hrozbou vysokého trestu, ktorý mu môže byť v „novom“ konaní uložený (pozn.: vysokým trestom sa v zmysle ustálenej súdnej praxe rozumie už trest odňatia slobody vo výmere prevyšujúcej osem rokov) - opodstatnenosť obavy z úteku obvineného pred trestným stíhaním, resp. hrozbou vysokého trestu.

Preto dospel najvyšší súd k tomu, že dôvod väzby podľa § 71 ods. 1 písm. a) Trestného poriadku je u obvineného nepochybne daný.

Podľa § 71 ods. 1 písm. c) Trestného poriadku obvinený môže byť vzatý do väzby len vtedy, „ak doteraz zistené skutočnosti nasvedčujú tomu, že skutok, pre ktorý bolo začaté trestné stíhanie bol spáchaný, má znaky trestného činu, sú dôvody na podozrenie, že tento skutok spáchal obvinený a z jeho konania alebo ďalších konkrétnych skutočností vyplýva dôvodná obava, že bude pokračovať v trestnej činnosti, dokoná trestný čin, o ktorý sa pokúsil, alebo vykoná trestný čin, ktorý pripravoval, alebo ktorým hrozil“.

Účelom tejto väzby je chrániť spoločnosť pred tým, aby obvinený:

a) pokračoval v trestnej činnosti, alebo

- b) dokonal trestný čin, o ktorý sa pokúsil, alebo
 - c) vykonal trestný čin, ktorý pripravoval, alebo
 - d) vykonal trestný čin, ktorým hrozil,
- a tak zabrániť škodlivým dôsledkom, ktoré by uskutočnením zámeru obvineného mohli nastať.

Pokračovaním v trestnej činnosti sa rozumie nielen opakovanie toho istého trestného činu, ale aj spáchanie trestného činu tej istej povahy (§ 122 ods. 9 Trestného zákona) - násilnej, majetkovej a podobne.

Existencia väzobného dôvodu podľa § 71 ods. 1 písm. c) Trestného poriadku je u obvineného daná najmä charakterom trestnej činnosti a spôsobom jej vykonania - násilnícke konanie (konania) dokonca aj sexuálnej povahy. V osobe obvineného sa jedná o páchatel'a, ktorý sa trestnej činnosti dopúšťa priam periodicky. Z odpisu registra trestov vyplýva, že obvinený má doposiaľ štyri záznamy, z toho dva za násilnú trestnú činnosť - zločiny lúpeže podľa § 188 ods. 1 Trestného zákona, pričom jedného z nich sa dopustil v skúšobnej dobe podmieneného odsúdenia. Týchto zločinov sa obvinený dopustil v pomerne krátkom časovom rozpätí, a síce v rozmedzí menej než dva roky. Najvyšší súd vo vzťahu ku skutku, ktorý je predmetom tejto trestnej veci uvádza, že tento predstavuje opätovne - po treťi krát spáchanú násilnú trestnú činnosť, ktorej sa obvinený navyše dopustil na chránenej osobe.

Kriminálna história obvineného T. A. dokumentuje jeho spoločenskú neprispôsobilosť a pohrdavý postoj k základným hodnotám chráneným Trestným zákonom, a to bez zreteľa na znížené ovládacie schopnosti obvineného a jeho zistenú sexuálnu deviáciu. Osobu obvineného možno charakterizovať ako obzvlášť náchylnú k protispoločenskej a protizákonnej činnosti, ktorej prípadný pobyt na slobode je pre verejný záujem nebezpečný. Preto hrozí vysoké riziko, že v prípade jeho nevzatia do väzby by mohol pokračovať v páchaní trestnej činnosti.

Tým je u obvineného T. A. daný aj dôvod väzby podľa § 71 ods. 1 písm. c) Trestného poriadku.

Čo sa týka výroku o nenahradení väzby dohľadom probačného a mediačného úradníka najvyšší súd poznamenáva, že prepustenie obvineného z väzby alebo jeho ponechanie na slobode nahradením väzby prostriedkom prípustným podľa vnútroštátneho práva, ktorý je miernejší ako obmedzenie osobnej slobody (§ 80 a § 81 Trestného poriadku) a ktorý je zároveň spôsobilý zabezpečiť účel väzby, je možnosťou, ale nie právom obvinenej osoby, ktorej sloboda je, alebo má byť obmedzená. Pri rozhodovaní musí súd zvažovať, či nahradenie väzby preváži nad dôvodnou obavou vyjadrenou v ustanoveniach § 71 ods. 1 písm. a) až c) Trestného poriadku.

S poukazom na typový charakter spáchanej trestnej činnosti, ktorá sa kladie za vinu obvinenému T. A. nemožno dospieť k tomu, že by prípadné nahradenie väzby označeným procesným prostriedkom náhrady väzby malo svoj praktický účel. Najvyšší súd má za to, že toto by sa nepochybné minulo účinku s poukazom na praktickú nemožnosť efektívneho výkonu takejto kontroly dohľadom probačného a mediačného úradníka.

S poukazom na uvedené rozhodol najvyšší súd ohľadom eventuálneho nahradenia väzby obvineného dotknutým procesným prostriedkom tak, ako je uvedené v bode V. výrokovej časti tohto rozsudku.

Toto rozhodnutie bolo prijaté pomerom hlasov 3:0.

Poučenie:

Proti tomuto rozhodnutiu nie je prípustný opravný prostriedok.